

ve utóvédharcokat folytat csupán, amikor ellenkezik, mert nem akar sisakot a szemébe húzni, zseblámpára harapni (felesége reszkető kézzel dugja a szájába), és pláne nem akar újra meg újra bocsánatot kérni az Órnagytól vélt vagy valós vétkek miatt. Az előadás legszebb, legdrámaibb pillanatai ezek: amikor Mucsi nem akar. Vívódik egy keveset, aztán mégis megteszi. De végig ott lebeg halványan az az eshetőség, hogy nem lehet az embert

a végsőkig alázni. Előbb-utóbb föllázad, és netán használatba veszi a nagyobb, emberes méretű margóvágót.

Tóték. A Thália Színház előadása. Szereplők: **Mucsi Zoltán, Kovács Krisztián, Csarnóy Zsuzsanna, Kövesi Csenge, Tamási Zoltán.** Zeneszerző: **Monori András.** Díszlet: **Zöldy Z Gergely.** Jelméz: **Molnár Anna.** Dramaturg: **Gyulay Eszter.** Rendező: **Kovács Lehel.**

Csepeli György

Maraton

A múlt század vége felé, az akkor már hamvadó szocializmus édes éveiben a magyar szociológusok avantgárdja, Szelényi Iván, Kolosi Tamás és Hankiss Elemér alkották meg a kettős társadalom elméletét, melynek egyik ága az állam, a másik a piac volt. Az elmélet szerint az élethez szükséges javak szétosztásában a korrupt, nepotista állam szüntelen harcban állt a születőfélben lévő, érdem- és teljesítményelvű működést követő piaccal. Már az egykorú szociológiai leírások alapján is sejteni lehetett, hogy az állam vesztésre áll a piaccal szemben, a váltás hamarosan be is következett. Erre készen állt az egyeduralkodó állampárt, melynek volt egy a közjavak központi újraelosztását preferáló, népi szárnya, és volt egy piacpárti, világpolgári szárnya is. Mindkét szárny alatt ott voltak a fiókák, akiktől a folytatást remélni lehetett.

A harc a váltást követően is folytatódott, s az idők előrehaladtával egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a nyerők a népi szárny alatt felnövekvő fiókák lesznek, akik lépésről lépésre kiszorították a közhatalomból a piaci eszmekörben szocializálódott kortársaikat. A kettősség azonban megmaradt. Változás csak annyi lett, hogy az állam közhatalmi funkcióit elvesztve egy maffiaszerű szerveződésnek adta át helyét, mely ugyanúgy irtotta, pusztította a piaci erőket, mint elődje, a szocialista állam.

Mindezt azért érdemes elmondani, mert a film, mely napjainkban a nézettségi rangsort vezeti, nem a maffiaállam által filmgyártásra kisajátított pénzből készült. Herendi Gábor nincs egyedül a sikeres magyar rendezők közül, akiknek a magát nemzetinek nevező intézmény nem ad pénzt. Reisz Gábor, Hajdu Szabolcs, Szimler Bálint is ott található ezen

a listán. Mindannyiuk nagyszerű, sikeres filmeket alkottak anélkül, hogy a maffia filmgyártásra szánt pénzeit elosztó tagjainak kegyeit elnyerték volna.

Herendi filmje annyiban különbözik a proskripciók listára tett többiek filmjeitől, hogy nincs semmilyen nyílt vagy rejtett politikai tartalma, nem üzen senkinek semmit, pusztán szórakoztatni kíván, s azt magas színvonalon teszi. Ha Káel Csabának és a filmgyártásra szánt pénzek elosztásában részt vevő társainak egy csepp eszük lett volna, feltétlenül támogatták volna Herendi filmjét, ami által legalább részben feledtethették volna arcpírítóan egyoldalú pénzosztási gyakorlatukat.

De mivel ez nem történt meg, a habkönnyű, politikamentes vígjáték alkotóinak szándékától függetlenül politikai jelentést kapott, hiszen a film megtekintésére a mozikba tóduló nézők számára világos, hogy ez a mulatság nem az állam ajándéka, hanem az állam nyomasztó árnyéka alatt megtúrt szabad piac műve. És valóban, a 105 percig tartó filmet nézve végig érezzük az egyszerű, kényszermentes, mindennapi szabadságot, melynek eljövételében oly sokan reménykedtek 1989 előtt.

Herendi láthatóan a film létrehozásának minden fázisában jelen volt, nemcsak rendezte az egyes jeleneteket, hanem karmesterként vezényelte a folyamatot, melynek a stáblista tanulsága szerint nagyon sokan voltak részesei. A film sikerének alapja a nagyon jól megírt, fordulatos, ötletdús, a színészek számára örömszerepeket tartogató forgatókönyv, melyet Divinyi Réka és Miklay Anna jegyez. A forgatókönyvön látszik, hogy női szemmel, nők

által megélt élettapasztalat alapján született, ugyanakkor semmi sincs a történetben, amiben a kedvesen, ugyanakkor egyáltalán nem felszínesen megelevenített női világ kényszerzubbonyaként csak azt láttatná, amit a ma divatos feminista woke ideológiák megengednek.

A történetben persze nemcsak a nők, a férfiak is ott vannak, de az utóbbiakat az előbbiek szemével látjuk. Nagyszerű lelemény, hogy a filmben látható eseményeket pályára lökő férfi csak haló poraiban, egy urnában van jelen. Az élő férfiak mind esendők, csak azáltal vannak, mert nők látják őket. A film egyetlen magányos férfi szereplője, az elegáns, nagypolgári lakásban berendezett ügyvédi iroda tulajdonosa, akit Gálffy László alakít parádésan. Süt róla az agglegényekre jellemző magány, szemében szomorúság, mely onnan lehet, hogy nő már rég vagy talán soha nem látta.

A film abszolút főszereplője Udvaros Dorottya, aki a kérlelhetetlen idő kihívásaival szembenézve elhagyta hajdanvolt primadonnaszerepeinek kellékeit, hogy megtalálja magát az idősödő komika alakjában, aki megtanul szembenézni múltjával, s leszámolva illúzióival, új életbe kezd. Udvaros játssza az anya, Vera szerepét, akinek három lánya van, s mindhárom külön női sors. Legidősebb lánya, Dorina, aki a nem egészen jó anya helyett töltötte be a normális esetben az anyától elvárható anyai feladatok ellátását. Ő a jelenben is rajta tartja szemét két testvére élete folyásán. A középsőként született Kata élettársi kapcsolatban neveli két gyermekét, s a vele együtt élő férfit, aki sehogyan sem akarja feleségül venni... De nem árulunk el

nagy titkot arról, hogy ez a bonyodalom boldogan végződik. A legkisebb nővér, Emma nehezebb eset, férfiről férfirra vándorol, egyikben sem találva meg az igazit. De ő sem gyenge, van akarata, és a sorsdöntő pillanatban ő is tud nemet mondani.

A négy erős nő terében a férfiaknak a hagyományosan nőknek tulajdonított passzív reagálás lehetősége jut. Dorinát a véletlen egy látszólag ízig-vérig macsó férfival hozza össze, aki azonban gyorsan szilánkokra török az eszes, határozott, ambiciózus ügyvédnővel való találkozások során. Ákost, Kata élettársát csak egy féltékeny nő láthatja szívtipró férfinak, valójában ő a család érzelmi központja, aki az elszakadófélben lévő gyerekeket még képes otthon tartani. Máté, Emma soros párja, menekül a nők elől, akik persze megtalálják, de csak addig, amíg újra nem fogja kezébe a vándorbotot, s indul el távoli földrészekre. Vera férjét, Zoltánt csak a film első pár percében láthattuk, vele dodgemzés közben végzett a szívinfarktus. Zoltán urnába zárba várja a feltámadást, de amit életéről megtudunk, annak alapján azt gondolhatjuk, hogy nem volt a férjek gyöngye, sosem volt otthon, elhanyagolta lányait s feleségét. Ideális férjjé csak az urnába kerülve vált.

Herendi érdeme, hogy minden szerepre a lehető legtökéletesebb színészt találta meg. A központ természetesen Udvaros Dorottya, de mellette mindenki más is teljes beleéléssel, bájos humorral játssza szerepét, visszaidézve a 30-as évek feledhetetlen magyar filmvígjátékaiknak szellemét.

A történetet remekül keretezi az apai akarat által kikényszerített

maratoni futás, melyre a nyögvenyelős előkészületek után végül is sor kerül. A város, ahol a futás zajlik, Budapest. Szeretnénk ebben a városban élni, ahol nincsenek hajléktalanok, türelmetlen, frusztrált városlakók, szemetes, elhagyott, romos negyedek. Az emberek jól öltözöttek, elégedettek, mosolygósak, vidáman építik a kapitalizmust, ha már szomorú elődeiknek annak idején nem sikerült a szocializmust felépíteni. A film nyilván nem lehetne ennyire sikeres a jól megírt forgatókönyv, a nagyszerű színészi játék, a gondos operatőri munka nélkül, de a sikerbe belejátszik, hogy egy olyan szabad, jólétben és biztonságban élő országot mutat, melyről ugyan tudjuk, hogy most nincs, hiszen nem vagyunk vakok és süketek, de elhisszük, hogy lehetséges. A szociálpszichológia egyik kulcsfogalma az önmagát beteljesítő jóslat, melyet első megfogalmazója, Robert K. Merton olyan állításként határoz meg, mely ugyan fogantatásának pillanatában hamis, de egyben elég vonzó ahhoz, hogy akik hinni kezdenek benne, végül igazra váltsák.

A filmbeli maraton akár metafora is lehet, a résztvevőkre a célvonalban a szabadság vár.